Darius Stončius, Gintautas Zabiela, Zenonas Baubonis

Naujai surasti piliakalniai Vilniuje

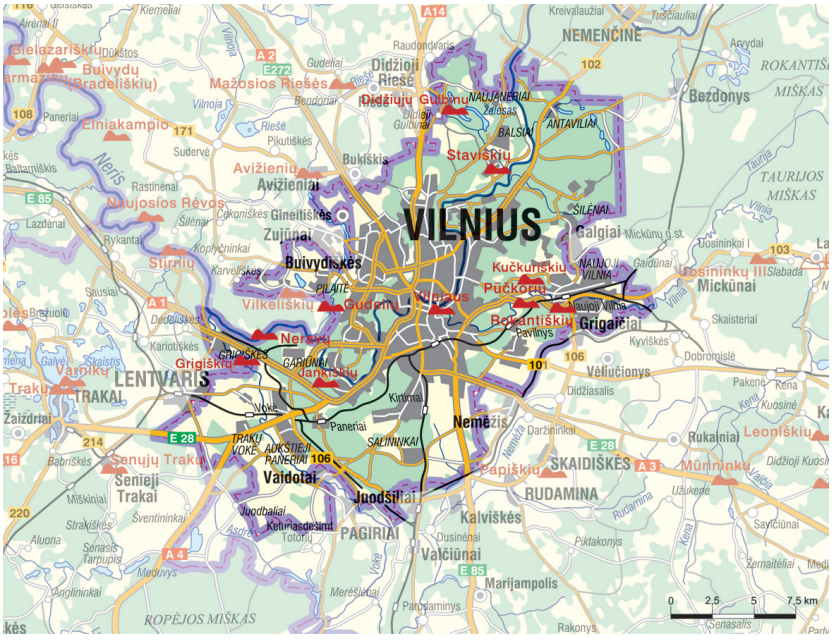
2007–2008 m. Vilniaus miesto ribose buvo surasti net 4 iki tol buvę nežinomi piliakalniai. Tai gana keista žinant, kad miesto teritorija smarkiai urbanizuota ir gerai pažįstama, joje be kitų susitelkę ir pagrindinės Lietuvos archeologų ir paminklosaugininkų pajėgos. Kartu reikia pastebėti, kad iki pat XX a. 9 dešimtmečio vidurio Vilniuje buvo žinoma vos pora piliakalnių miesto centre. 2008 m. pabaigoje jų jau skaičiuojama 11 (1 pav.). Tokio vėlyvo piliakalnių aptikimo Vilniaus mieste priežastis yra ne viena: neišlikusi tarpukario laikotarpio paminklosauginė dokumentacija, greitai besikeičiantys gyventojai, sudėtingas reljefas, aktyvūs ardomieji veiksniai, galiausiai besiplečianti paties miesto teritorija. Visa tai leidžia teigti, kad ties 11 nebus apsistota.

Didieji Gulbinai, Verkių seniūnija. Piliakalnis identifikuotas dar 2007 m. Jis įrengtas atskiroje saloje Kryžiokų ežere (N54°48'04.0"; E25°18'10.1") (2 pav.). Aikštelė ovali, smailais galais, pailga Š–P kryptimi, 37x10 m dydžio, 0,7 m aukštesne R dalimi. Šlaitai statūs, 6–7 m aukščio. Aikštelėje yra neintensyvus 20–30 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta brūkšniuotos keramikos. Piliakalnis apardytas duobių, apaugęs lapuočiais medžiais, datuojamas I tūkst. pradžia.

Grigiškės, Trakų raj., Trakų sen. (Vilniaus miestui priklauso tik jo ŠV šlaitas). Pi-

1 pav. Piliakalnių išsidėstymas Vilniaus mieste. A. Janonytės brėž.

Fig. 1. The location of the hillfort sites in the city of Vilnius.

VILNIUS
NEMENČINĖ
Bezdonys
Didžioji Riešė
Didžiųjų Gulbinų
Staviškių
Bukiškis
Avižienių
Avižieniai
Naujosios Rėvos
Gineitiškės
Zujūnai
Buivydiškės
Pilaitė
Vilkeliškių
Gudeliai
Kučkuriškių
Pūčkorių
Bokantiškių
Grigaičiai
Galgiai
Mickūnai
Tosininkų I
Tosininkų II
Naujoji Vilnia
Naujųjų Vilnia
Verkiai
Nerstų
Grigiškių
Garliavai
Janonių
LENTVARIS
TRAKAI
Vokė
Kirtimai
Panerių
Nemėžis
Vėliučionys
Leoniškių
Rukainių
SKAIDIŠKĖS
RUDAMINA
Papiškių
Senųjų Trakų
Senieji Trakai
Vaidotai
Juodšiliai
PAGIRIAI
Kalviškės
Valčiūnai
Marijampolis
Buivydų (Eradeliškių)
Elniakampio
Sudervė
Pikutiškės
Riešė
Vilnoja
Raudondvaris
Mendonai
NAUJAMERIAI
Žalėsas
ANTAVILIAI
BALSIAI
ŠILĖNAI
Mickūnų g. st
Gaidonai
Slabadė
Skaisteriai
Kyviškės
Dobromislė
Pakenė
Kena
Kuosinė
Didžiasalis
Daržininkai
Nemėžio
Papiškių
Mūrininkų
Didžioji Kuosinė
Užukerė
Rudamina
Piktakonys
Savičiūnai
Žemaitėliai
Medi
Dusinėnai
Merešlaukė
Parovaminys
Rakonys
Šonasalis
Aukštieji Paneriai
Šalininkai
Trakų Vokė
Juodbaliai
Kehrių sodžiai
Totoriai
Asuna
Sventininkai
Strakiškės
Miškiniai
Aluona
Senasis Tarpupis
Medvyys
Anglininkai
Babriškės
Žaizdrai
Trakų
Vaspikų
Grigiškės
Garliavos
Karioškės
Dečiūliškės
Sausiai
Brazuolė
Galvė
Skaistis
Lazdėnai
Rykantai
Šilėnai
Čekoniškės
Koplyčininkai
Karveliškės
Rastinėnai
Baltamiškis
Paneriai
Kiemeliai
Airėnai II
Dūkštos
Gudeliai
Mendonai
Didžiųjų Gulbinų
Kreivalaužiai
Tusciaulliai
Arvydai
Naujamerių
Antavilių
Balsių
Šilėnų
Naujosios Vilnios
Pavilnys
Verkių
Galvės
Garliavos
Janonių
Kirtimų
Panerių
Šalininkų
Aukštieji Paneriai
Vokės
Trakų Vokės
Totorių
Kehrių sodžių
Juodbalių
Asunos
Senasis Tarpupis
Medvyvės
Anglininkų
Strakiškės
Miškinių
Aluonos
Sventininkų
Babriškės
Senųjų Trakų
Žaizdrų
Trakų
Vaspikų
Grigiškių
Garliavos
Karioškės
Dečiūliškės
Sausių
Brazuolės
Galvės
Skaistis
Lazdėnų
Rykantų
Šilėnų
Čekoniškės
Koplyčininkų
Karveliškės
Rastinėnų
Baltamiškis
Paneriai
Kiemeliai
Airėnai II
Dūkštos
Gudeliai
Mendonai
Didžiųjų Gulbinų
Kreivalaužiai
Tusciaulliai
Arvydai
Naujamerių
Antavilių
Balsių
Šilėnų
Mickūnų g. st
Gaidonai
Slabadė
Skaisteriai
Kyviškės
Dobromislė
Pakenė
Kena
Kuosinė
Didžiasalis
Daržininkai
Nemėžio
Papiškių
Mūrininkų
Didžioji Kuosinė
Užukerė
Rudamina
Piktakonys
Savičiūnai
Žemaitėliai
Medi
Dusinėnai
Merešlaukė
Parovaminys
Rakonys
Šonasalis
Aukštieji Paneriai
Šalininkai
Trakų Vokė
Juodbaliai
Kehrių sodžiai
Totoriai
Asuna
Sventininkai
Strakiškės
Miškiniai
Aluona
Senasis Tarpupis
Medvyvės
Anglininkai
Babriškės

2 pav. Didžiųjų Gulbinų piliakalnis iš V. 2008 m. pradžia. D. Stončiaus nuotr.

Fig. 2. The Didieji Gulbinai hillfort site as seen from the W in early 2008.

liakalnis (N54°39'46.4"; E25°06'16.5") įrengtas Vokės upės kairiojo kranto vingyje esan-čiame aukštumos kyšulyje, dabar apaugusiame lapuočiais medžiais. Aikštelė pailga ŠR–PV kryptimi, 27x7 m dydžio, iškiliu viduriu. Jos PV pusėje supiltas 2 m aukščio, 20 m pločio, 10 m ilgio pylimas (3 pav.), kurio išorinis 4 m aukščio šlaitas leidžiasi į 18 m pločio, 1,5 m gylio griovį, už kurio toliau į PV tęsiasi aukštuma. Aikštelės ŠR pakraštyje supiltas 0,2 m aukščio, 10 m pločio pylimas, kurio išorinis 2 m aukščio šlaitas leidžiasi į 8 m pločio, 0,4 m gylio griovį, už kurio kyla antras 0,5 m aukščio, 8 m pločio, 9 m ilgio pylimas. Toliau į ŠR tęsiasi 20x8 m dydžio kalvos dalis, užsibaigianti 6 m pločio, 0,3 m gylio įlome ir už jos kylančia 1,6 m pločio, 0,3 m aukščio kalvele 1 m aukščio išoriniu šlaitu. Šie dariniai grei-

3 pav. Grigiškių piliakalnio pylimas iš PV. 2009 01 02. G. Zabielos nuotr.

Fig. 3. The bank at the Grigiškės hillfort site as seen from the SW on 02 January 2009.

4 pav. Jankiškių piliakalnio I įtvirtinimai iš R. 2008 03 09. G. Zabielos nuotr.

Fig. 4. The fortifications at Jankiškės hillfort site I as seen from the E on 09 March 2008.

5 pav. Jankiškių piliakalnis II iš P. 2008 03 09. G. Zabielos nuotr.

Fig. 5. Jankiškės hillfort site II as seen from the S on 09 March 2008.

6 pav. Kučkuriškių piliakalnio griovys ir pylimas iš V. 2009 01 02. G. Zabielos nuotr.

Fig. 6. The ditch and bank at the Kučkuriškės hillfort site as seen from the W on 02 January 2009.

čiausiai natūralūs. Piliakalnio šlaitai statūs, 14 m aukščio, ŠV šlaitas sužalotas elektros linijos, po ja nustumiant žemės paviršių vietomis iki 2 m gyliu. Piliakalnis datuojamas II tūkst. pradžia.

Jankiškės, Panerių sen. Čia yra net 2 piliakalniai, sudarantys vieną kompleksą, įrengti mišku apaugusiuose aukštuose Neries kairiojo kranto šlaitų kyšuliuose abipus įlomės, kuria anksčiau iš slėnio Žemuosiuose Paneriuose kilo kelias.

Pirmojo piliakalnio (N54°38'58.4"; E25° 10'55.8") aikštelė pailga ŠR–PV kryptimi, kiek lenkta galais į R, pailgo ovalo formos, 70x20 m dydžio. Ji nelyginta, paviršius į ŠR pusę žemėja net per 10 m. Aikštelės PV gale supiltas 0,8 m aukščio, 10 m pločio, 16 m ilgio pirmas pylimas, kurio išorinis šlaitas leidžiasi į 6 m pločio terasą – 2,5 m pločio, 0,2 m gylio griovio ir už jo supilto antrojo 0,2 m aukščio, 3,5 m pločio antro pylimo vietą. Terasa yra 1,5 m žemiau pirmojo pylimo (4 pav.). Jos 2 m aukščio išorinis šlaitas leidžiasi į natūralią daubą. Aikštelės ŠR pakraštyje, 2 m žemiau jo yra trikampė 16x10 m dydžio terasa plokščiu paviršiumi. Piliakalnio šlaitai statūs, iki 30 m aukščio.

Antrasis piliakalnis (N54°38'54.0"; E25° 11'02.3") yra 180 m į PR nuo pirmojo, kitapus įlomės (5 pav.). Jo aikštelė pailga ŠR–PV kryptimi, 40x12 m dydžio. Jos PV galas 10 m plotyje iškilęs per 0,5 m – greičiausiai tai visiškai nuskleisto pylimo liekana, už kurios iškastas 4,5 m pločio, 1,2 m gylio, 30 m ilgio griovys. Už šio griovio supiltas 0,7 m aukščio nuo griovio, 0,5 m aukščio iš išorės 5 m pločio antrasis pylimas, už kurio iškastas antras 3 m pločio, 0,5 m gylio griovys, kurio išorinis šlaitas kyla į toliau į PV esančią aukštumą, aukštesnę negu pats piliakalnis. Piliakalnio šlaitai irgi statūs, iki 30 m aukščio.

Abiejų piliakalnių išorinė išvaizda rodytų, kad jie tarsi nebuvo spėti įrengti. Tuo tarpu jų paskirtis aiškesnė – juose buvę įtvirtinimai turėjo kontroliuoti patekimą į Neries slėnį šioje vietoje. Pagrindinis pagal dydį ir padėtį tu-

rėjęs būti pirmasis piliakalnis. Preliminariai Jankiškių piliakalnius galima datuoti II tūkst. pradžia (XIV a.?).

Kučkuriškės, Naujosios Vilnios sen. Piliakalnis (N54°41'58.9"; E25°22'01.6"), vadinamas Barsukyne, įrengtas apylinkėse dominuojančioje medžiais apaugusioje kalvoje (H_{abs} 221,7 m). Aikštelė pailga R–V kryptimi, 88x20 m dydžio, susideda tarsi iš 2 dalių: V 50x20 m ilgio, su iki 2 m natūraliu įdubimu, bei R 38x17 m dydžio, 2 m žemesniu R galu ir 1,5 m P šonu. Ji 6 m žemiau kraštų, šlaituose buvo apjuosta grioviu ir pylimu (dabar jų vietoje yra 2 m pločio terasa, aikštelės galuose išeinanti į pirmąjį griovį ir antrąjį pylimą). Terasos vietoje buvęs griovys ir pylimas geriausiai išliko Š šlaite. Griovys šioje vietoje 2 m ilgio, 0,3 m gylio, už jo kyla 0,3 m aukščio, 3,5 m pločio pylimas 2 m aukščio išoriniu šlaitu (6 pav.). Aikštelės V gale supiltas 1 m aukščio, 9 m pločio, 15 m ilgio pirmas pylimas, kurio išorinis 2–2,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 2 m pločio, 0,3 m gylio griovį, už kurio kyla antras 0,3 m aukščio nuo griovio, 3,5 m pločio pylimas. Jo išorinis šlaitas jau leidžiasi į natūralią žemesnę kalvos dalį. Aikštelės R dalyje supiltas 0,3 m aukščio, 5 m pločio pirmas pylimas, už kurio iškastas 4,5 m pločio, 0,6 m gylio pirmas griovys (1,2 m gylio nuo pirmojo pylimo). Už šio griovio supiltas antras 1 m aukščio, 6 m pločio, 15 m ilgio pylimas (nuo pirmojo griovio vėl 1,2 m aukščio), už kurio iškastas antras 2,5 m pločio, 0,3 m gylio griovys (nuo jo antrojo pylimo aukštis 2 m). Už antrojo griovio supiltas trečias 0,3 m aukščio, 4,5 m pločio pylimas, kurio išorinis 2 m aukščio šlaitas pereina į natūralų kalvos šlaitą su 5 m pločio terasėle. Šlaitai statūs, iki 35 m aukščio. Piliakalnis XX a. kiek apardytas.

Aikštelės P dalyje rasta degusių akmenų ir smulki brūkšniuotos (?) keramikos šukelė. Piliakalnis datuojamas I tūkst. pradžia ir skiriamas Brūkšniuotosios keramikos kultūrai.

Newly found hillfort sites in Vilnius

Four hitherto unknown hillfort sites were found in the city of Vilnius in 2007–2008. Only a couple of hillfort sites were known in Vilnius as late as the mid-1980s, but by the end of 2008 there were already 11 (Fig. 1). Hitherto unknown hillfort sites were found on a lake island near Kryžiokai in Didieji Gulbinai (Verkiai Elderate) (Fig. 2) (dating to the early 1st millennium), on the left bank in a meander of the Vokė in Grigiškės (Trakai District, only the NW slope belongs to the city of Vilnius) (Fig. 3) (dating to the early 2nd millennium), on the left bank of the Neris in Jankiškės (Paneriai Elderate) (Figs. 4–5) (probably two unfinished hillforts dating to the 14th century (?)), and on a hill dominating the area around Kučkuriškės (Naujoji Vilnia Elderate) (Fig. 6) (dating to the early 1st millennium).

Audronė Šapaitė

Lygumų ir Domantų radiniai

Į ŠAM pateko žalvarinis smeigtukas kryžine galvute su apskritomis plokštelėmis kryžmos galuose (ŠAM A–L 106). Galvutė puošta balto metalo plokštele, po ja yra kilputė, tačiau kabučiai, grandinėlės neišlikę (1 pav.). Šis smeigtukų tipas datuojamas VIII–XI a. Smeigtuką 2007 m. rado Alfonsas Korsakas bulvių lauke, **Lygumuose** (Pakruojo r.). Radėjas parodė tikslią vietą, kur aptiko smeigtuką. Daugiau jokių archeologinių radinių toje vietoje nebuvo radę, nei jis, nei kaimynai. Rudenį šis